

Leiding geven aan inclusie

Alfons Timmerhuis

Programma workshop

- Het wat en waarom van inclusie
- Inclusie internationaal
- Leren van anderen
- De schoolleider en de inclusie-agenda

Een lange en moeilijke weg naar inclusiever onderwijs

- 1998: Weer samen naar school (WSNS)
- 2003: Leerlinggebonden financiering (LGF)
- 2014: Passend onderwijs
- 2020: Evaluatie passend onderwijs / Aankondiging routekaart voor inclusiever onderwijs
- 2022: Routekaart als ‘praatstuk’ gereed / Kamerbrief wordt eind 2022 verwacht
- Vanaf 2023: ruimte voor initiatieven van onderop, later meer aanpalend beleid
- 2035: Beoogde stip op de horizon

Inclusie

- Salamanca Verklaring UNESCO (1994): *Zij die speciale onderwijsbehoeften hebben, moeten toegang hebben tot reguliere scholen die hen kunnen tegemoetkomen binnen een kindgerichte pedagogiek, vaardig in het tegemoetkomen aan deze behoeften.*
- Salamanca: *De staten verklaren dat personen met een handicap toegang hebben tot inclusief, hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven.*
- VN-verdrag Handicap in 2016 door Nederland getekend.
- Vanaf 2016: aanpassing kieswet en nieuwe wet ‘Gelijke behandeling van mensen met een handicap of chronische ziekte’.

Wie vragen om inclusie?

- Ouders?

- Scholen?

- De overheid?

- Mensen met een beperking?

Speciale onderwijsbehoeften

- Naar schatting heeft 20% van de kinderen ergens in de schoolloopbaan gedurende kortere of langere tijd een speciale onderwijsbehoefte
- Ongeveer 5% van de basisschoolkinderen in Nederland gaat om die reden naar een aparte voorziening (SO of SBO)
- Ongeveer 1 op de 6 kinderen en volwassenen heeft moeite met lezen, schrijven en rekenen
- In Europa gaat gemiddeld 2% van de kinderen naar een aparte voorziening
- Tussen de 1 en 2% van de kinderen heeft een ernstige beperking
- Minder dan 1% heeft een meervoudige beperking

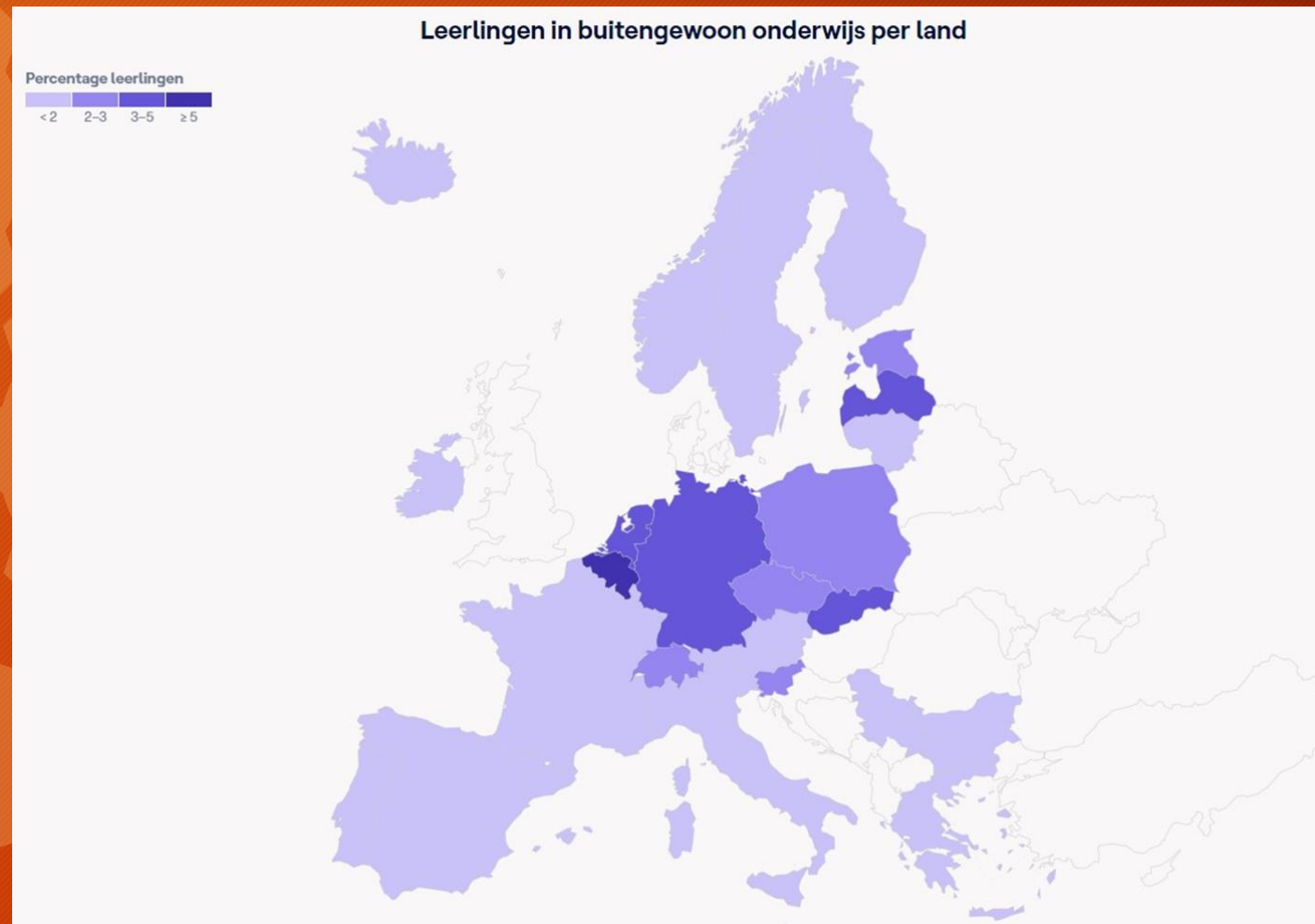
Adviesrapport Onderwijsraad: ‘Steeds inclusiever’

- Opdracht om mensen met een handicap ondersteuning te bieden en toe te rusten
- Ondersteuning en toerusting dichtbij huis en samen met anderen
- Regelgeving, bekostiging en toezicht moet in lijn komen met inclusiever onderwijs
- Inclusiever onderwijs is opdracht voor de scholen

**NAAR
INCLUSIEVER
ONDERWIJS**

Inclusief onderwijs internationaal

Internationale voorbeelden

- Noorwegen
- Zweden
- Finland
- Portugal, Spanje, Italië
- Verenigd Koninkrijk
- Londen (LA Newham): resourced schools, segregatiepercentage 0,3%
- Verenigde Staten
- Canada

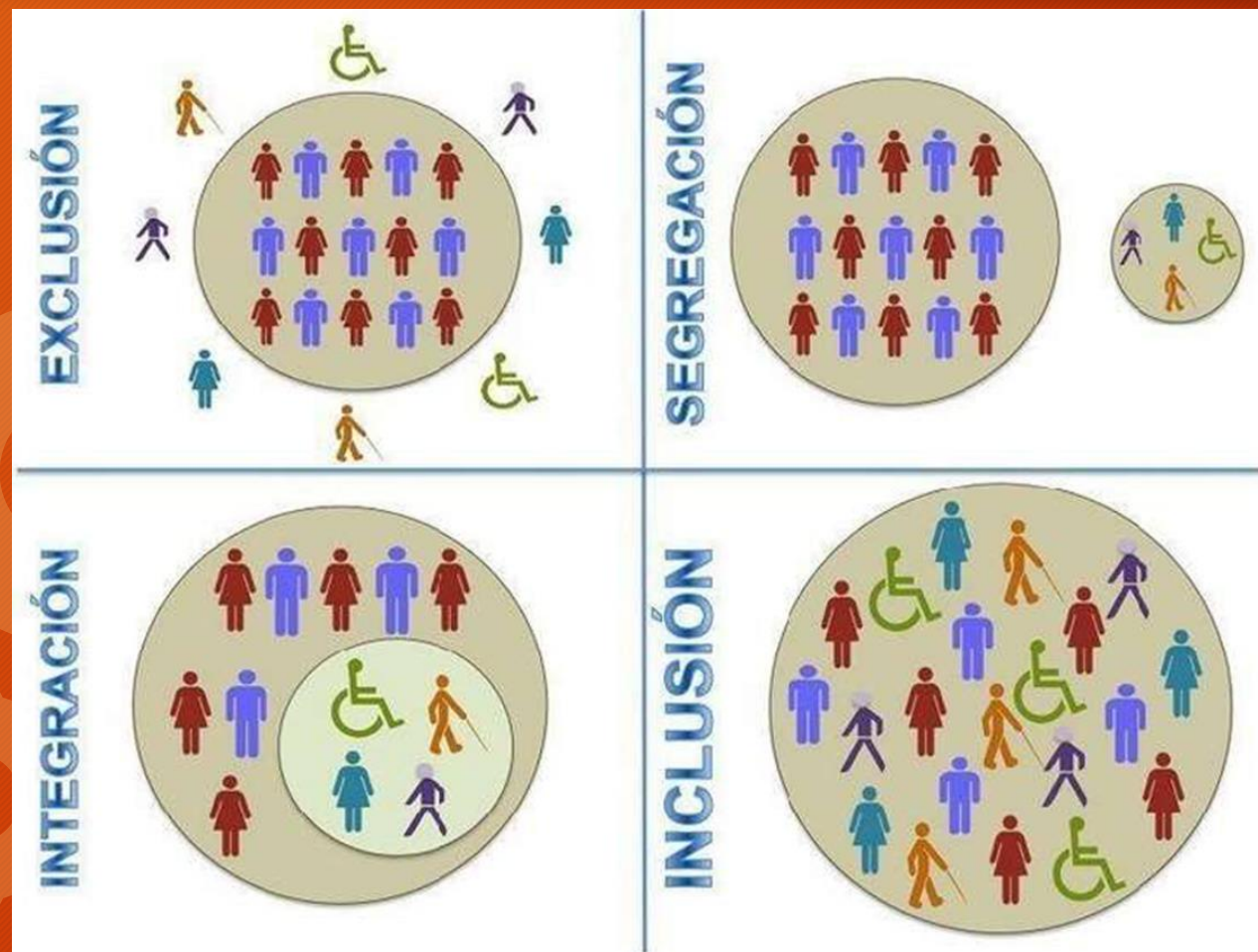
Want ze is immer's gewoon.

De school is oefenplek

Als kinderen en jongeren niet tijdens hun schoolperiode goede voorbeelden van inclusief denken en handelen zien, hoe moeten zij zich dan ooit het inclusieve denken en handelen eigen maken, nodig voor een democratische, rechtvaardige en meer inclusieve maatschappij?

Van segregatie naar inclusie

Attitude voor inclusie (o.a. Mel Ainscow)

Zelfde behandeling

Gelijke voet

Inclusie

Wat is inclusief onderwijs?

Inclusief onderwijs is kwalitatief goed onderwijs voor alle leerlingen

Formule voor inclusief onderwijs

Inclusiever onderwijs is niet..... (McLesky)

- Dumpen van leerlingen met beperkingen in het regulier onderwijs zonder voorbereiding en passende ondersteuning
- Inperken van ondersteuning of financiering voor speciale onderwijsondersteuning
- Overladen van klassen met studenten met beperkingen en leer- en gedragsmoeilijkheden
- Ongelimiteerde inzet van tijd voor het onderwijs en de aanpassing van het leerplan aan leerlingen met een beperking
- Sociaal, fysiek of onderwijskundig isoleren van leerlingen die speciale onderwijsondersteuning behoeven binnen reguliere klassen
- Prestaties van leerlingen zonder extra ondersteuningsbehoeften in het regulier onderwijs in gevaar brengen door minder instructie of een minder uitdagend curriculum
- Verwijzen van leraren met SEN-expertise naar een assistentenrol in reguliere klassen.

Inclusief of inclusiever

- Praten over inclusief onderwijs heeft vaak geleid tot een gepolariseerde discussie
- Algemeen beeld van inclusief: alle leerlingen volledig in dezelfde klas (= full inclusion)
- Inclusiever onderwijs zorgt voor meer nuance
- Inclusiever onderwijs erkent dat scholen al lang stappen hebben gezet
- Inclusiever onderwijs gaat morgen verder met de volgende stap
- Inclusiever onderwijs is een proces
- Aan inclusiever onderwijs moet je altijd blijven werken: er is geen eindpunt

Inclusiever onderwijs in Nederland (onderzoek NCOJ)

- 1/3 van de basisscholen die werken aan inclusiever onderwijs verzorgt vernieuwingsonderwijs, 1/3 werkt vanuit het leerstofjaarklassensysteem en 1/3 werkt vanuit een aangepast leerstofjaarklassensysteem.
- Op 93% van de basisscholen die aan inclusiever onderwijs werken volgen leerlingen die extra ondersteuning/speciale onderwijszorg behoeven het onderwijs (overwegend) samen met hun andere klasgenoten, maar krijgen soms onderwijs in een aparte klas(sen)/groep(en).
- Op de basisscholen die aan inclusiever onderwijs werken is een grote verscheidenheid aan groepen leerlingen met speciale onderwijszorg/extra ondersteuningsbehoeften, zowel naar zwaarte als breedte.
- De onderzochte basisscholen nemen gemiddeld 11,4 leerlingen met speciale onderwijszorg/extra ondersteuningsbehoeften op die in het sbo/so hadden kunnen zitten (4,8% van de leerlingen van de school).

De rol van de schoolleider

Wat weten we over wat een schoolleider kan doen om inclusie tot stand te brengen?

Het gesprek voeren over inclusie: inclusieladder (Sardes)

1. Organisatorische inclusie: thuisnabij naar school kunnen (een dekkend netwerk aan voorzieningen creëren!)
2. Sociale inclusie: van en met elkaar leren (op het niveau van de buurt, op school en in de klas)
3. Didactische inclusie: het omgaan met verschillen in de klas (tegemoet komen aan verschillende onderwijs- en ondersteuningsbehoeften, interesses en talenten)

Inclusieladders (Sardes)

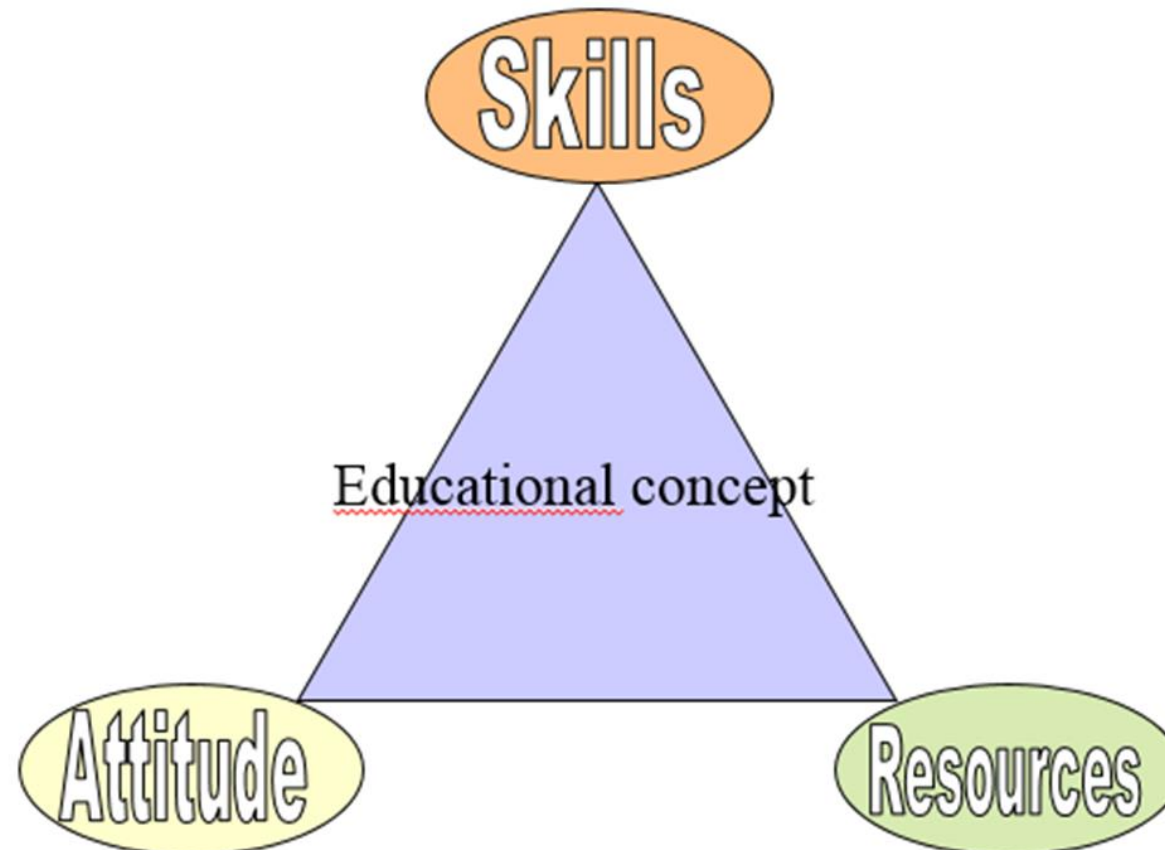
Inclusieniveaus

Acht graduele inclusieniveaus van onderwijs*

Exclusief onderwijs ← Inclusief onderwijs	Reguliere klas, geen extra ondersteuning nodig	Niveau 1
	Reguliere klas, met ondersteuning in de klas	Niveau 2
	Reguliere klas, met ondersteuning buiten de klas	Niveau 3
	Reguliere klas als basis, deeltijd speciale klas	Niveau 4
	Speciale klas als basis, deeltijd reguliere klas	Niveau 5
	Voltijd speciale klas in reguliere school	Niveau 6
	Deeltijd speciale school, deeltijd reguliere school	Niveau 7
	Voltijd speciale school	Niveau 8

* Vrij gebaseerd op de indeling van de organisatiestructuur van speciale onderwijszorg van Hegarty (1982).

De les van de knoppen voor inclusie in Newham

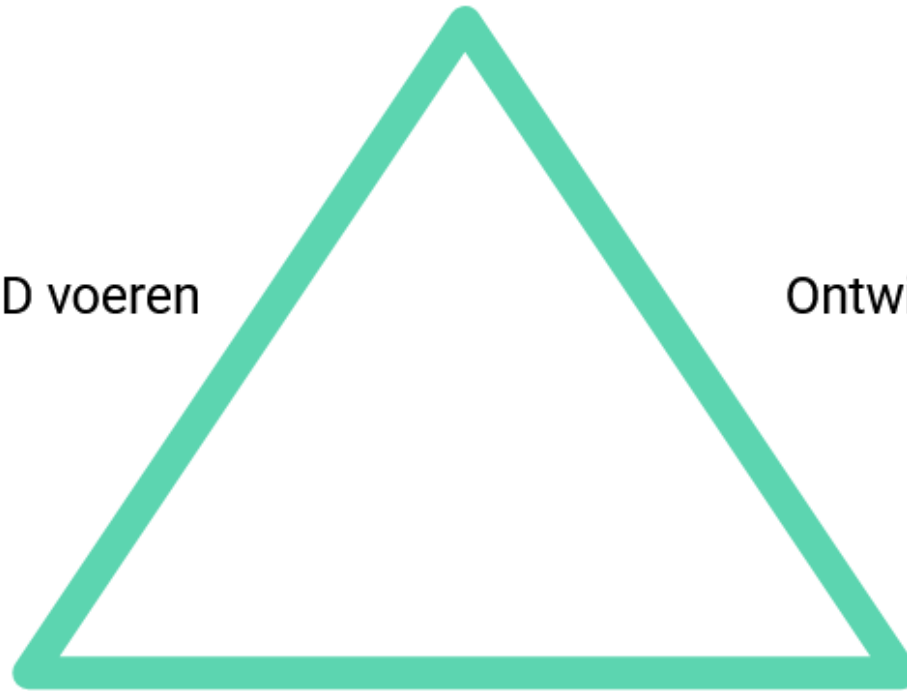

Index voor inclusie (Tony Booth & Mel Ainscow)

Inclusief BELEID voeren

Ontwikkelen van inclusieve
PRAKTIJK

Creëren van inclusieve CULTUUR

Drie domeinen voor inclusie (Index voor Inclusie)

1. Creëren van een inclusieve cultuur
 - Bouwen aan een gemeenschap waarin iedereen welkom is
 - Vestigen van inclusieve waarden
2. Inclusief beleid voeren
 - Ontwikkelen van een school voor iedereen
 - Actief waarborgen van diversiteit
3. Ontwikkelen van een inclusieve praktijk
 - Vormgeven van leren en onderwijzen met het leren van alle leerlingen in gedachten (Universal Design For Learning)
 - Mobiliseren van hulpbronnen

Inclusieve waarden (Index voor Inclusie)

- Hoge verwachtingen voor alle leerlingen
- Gelijke waardering
- Participatie voor iedereen
- Verzet tegen elke vorm van discriminatie of uitsluiting
- Respect voor alle mensenrechten
- Vreedzame interacties promoten, geschillen oplossen
- Leerlingen en personeel goed in hun vel

Strategieën voor schoolleiders (Julie Causton & George Theoharis)

1. Een visie formuleren en uitdragen
2. Gedragen implementatieplannen ontwikkelen
3. Het op een systematische manier benutten van het team (OP en OOP) voor inclusiever onderwijs
4. Het formeren en ontwikkelen van teams die samenwerken om een antwoord te bieden op de (onderwijs)behoeften van leerlingen
5. De teams voortdurende leermogelijkheden bieden
6. De inclusieve praktijk ieder jaar monitoren en bijstellen
7. Doelmatig werken aan de ontwikkeling van een klimaat waarin iedereen erbij hoort

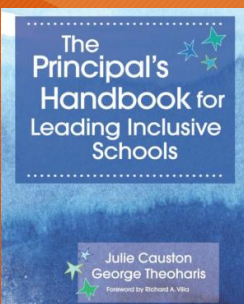

The
Principal's
Handbook for
Leading Inclusive
Schools

Julie Causton
George Theoharis
Foreword by Richard A. Villa

De rol van de schoolleider m.b.t. het leiden van samenwerking binnen teams

1. Samenstellen van teams (OP en OOP)
2. Verwachtingen m.b.t. inclusieve instructie formuleren en monitoren (gezamenlijk plannen, iedereen een betekenisvolle rol, variatie aan co-teaching strategieën)
3. Zorgen voor een bepaalde hoeveelheid tijd om gezamenlijk het onderwijs te plannen
4. Zorgen voor professionele ontwikkeling m.b.t. samenwerking en strategieën voor co-teaching
5. Zorgen voor symbolische en materiële ondersteuning (o.a. alle leerkrachten in de onderwijsteams als gelijkwaardig en volledige leden beschouwen)

Een inclusieve school in Nederland: de Koreenaar (Eindhoven)

Inclusielessen van de Koreenaar

- Samen denken in oplossingen i.p.v. belemmeringen (het glas is half vol)
- Alle denkbare hulp inzetten (stagiaires, wijk, gemeente....)
- Open verbindingen met de omgeving aangaan
- Zorgen voor vertrouwen bij ouders (dus niet ‘van jaar tot jaar bekijken of....’)
- Allerbelangrijkste voor ouders: ‘Mijn kind wordt gezien’

Resultaten van inclusief onderwijs

Leidt inclusief onderwijs tot de beoogde resultaten?

De schoolleider en inclusiemythes

- **Inclusief onderwijs is goedkoper:** *geen goed vergelijkend onderzoek beschikbaar tussen gesegregeerd onderwijs en inclusief onderwijs, waarschijnlijk is inclusief onderwijs in ieder geval niet goedkoper.*
- **Leerlingen met een beperking behalen hogere resultaten in een omgeving met gelijken:** *vele studies tonen aan dat er in een reguliere omgeving betere resultaten behaald worden (zowel cognitief als sociaal-emotioneel).*
- **Leerlingen in de reguliere school behalen slechtere resultaten als er leerlingen met een beperking in de klas zitten:** *de meeste studies laten in cognitief opzicht neutrale of positieve effecten zien voor de niet-beperkte leerlingen. Op sociaal-emotioneel gebied is er weinig onderzoek, maar wel zijn bij enkele studies positieve effecten vastgesteld.*

Research m.b.t. inclusie

- Veel bewijs voor positieve impact voor leerlingen met minder grote speciale onderwijsbehoeften, zowel voor de beperkte leerlingen als voor de niet-beperkte leeftijdsgenoten.
- Dit beeld is minder duidelijk bij leerlingen met significante sociale-emotionele problemen, psychische stoornissen en ernstige/meervoudige beperkingen.
- Veel bewijs dat de impact bepaald wordt door de attitude van medewerkers, training, vaardigheden en schoolcultuur.
- Engels onderzoek laat zien dat een toenemend aantal plaatsingen op speciale scholen gepaard gaat met aanzienlijke kostenstijgingen.

PISA 2018 worldwide ranking

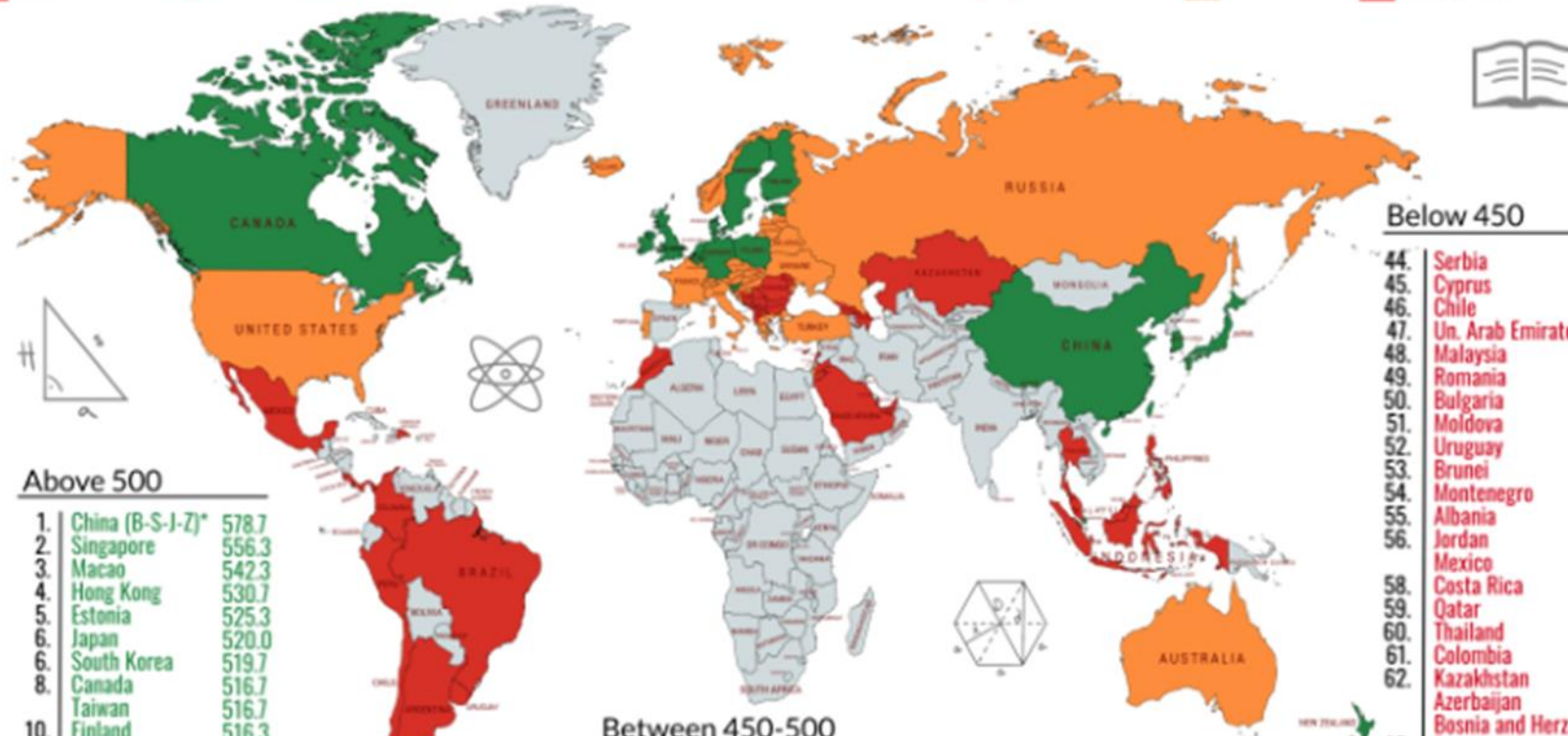
average score of math, science and reading

The Program for International Student Assessment (PISA) is a worldwide study by OECD in 78 nations of 15-year-old students' scholastic performance on mathematics, science and reading.

factsmaps.com

Source: OECD, 2018-2019

■ above 500
 ■ 450-500
 ■ below 450

Above 500

1.	China (B-S-J-Z)*	578.7
2.	Singapore	556.3
3.	Macao	542.3
4.	Hong Kong	530.7
5.	Estonia	525.3
6.	Japan	520.0
6.	South Korea	519.7
8.	Canada	516.7
	Taiwan	516.7
10.	Finland	516.3
11.	Poland	513.0
12.	Ireland	504.7
13.	Slovenia	503.7
	United Kingdom	503.7
15.	New Zealand	502.7
16.	Netherlands	502.3
17.	Sweden	501.0
18.	Denmark	500.3
18.	Germany	500.3
20.	Belgium	500.0

* Beijing, Shanghai, Jiangsu, Zhejiang

Between 450-500

21.	Australia	499.0
22.	Switzerland	498.0
23.	Norway	496.7
24.	Czechia	495.3
25.	United States	495.0
26.	France	493.7
27.	Portugal	492.0
28.	Austria	491.0
29.	Latvia	487.3
30.	Russia	487.1
31.	Iceland	481.3
32.	Lithuania	479.7
33.	Hungary	479.3
34.	Italy	477.0
35.	Luxembourg	476.7
36.	Belarus	472.3
37.	Croatia	471.7
38.	Slovakia	469.3
39.	Israel	465.0
40.	Turkey	462.7
	Ukraine	462.7
42.	Malta	459.0
43.	Greece	453.3

Below 450

44.	Serbia	442.3
45.	Cyprus	438.0
46.	Chile	437.7
47.	Un. Arab Emirates	433.7
48.	Malaysia	431.0
49.	Romania	428.0
50.	Bulgaria	426.7
51.	Moldova	424.3
52.	Uruguay	423.7
53.	Brunei	423.0
54.	Montenegro	422.0
55.	Albania	419.7
56.	Jordan	416.0
	Mexico	416.0
58.	Costa Rica	414.7
59.	Qatar	413.3
60.	Thailand	412.7
61.	Colombia	405.3
62.	Kazakhstan	402.3
	Azerbaijan	402.3
	Bosnia and Herz.	402.3
65.	Peru	401.7
66.	Brazil	400.3
67.	North Macedonia	400.0
68.	Argentina	395.0
69.	Georgia	387.0
70.	Saudi Arabia	386.0
71.	Indonesia	382.0
72.	Lebanon	376.7
73.	Morocco	368.0
74.	Panama	365.0
75.	Kosovo	361.3
76.	Philippines	350.0
77.	Dominican Rep.	334.3

Nederland 12de in de PISA overall-ranking

The Happiest Countries in Europe (2017)

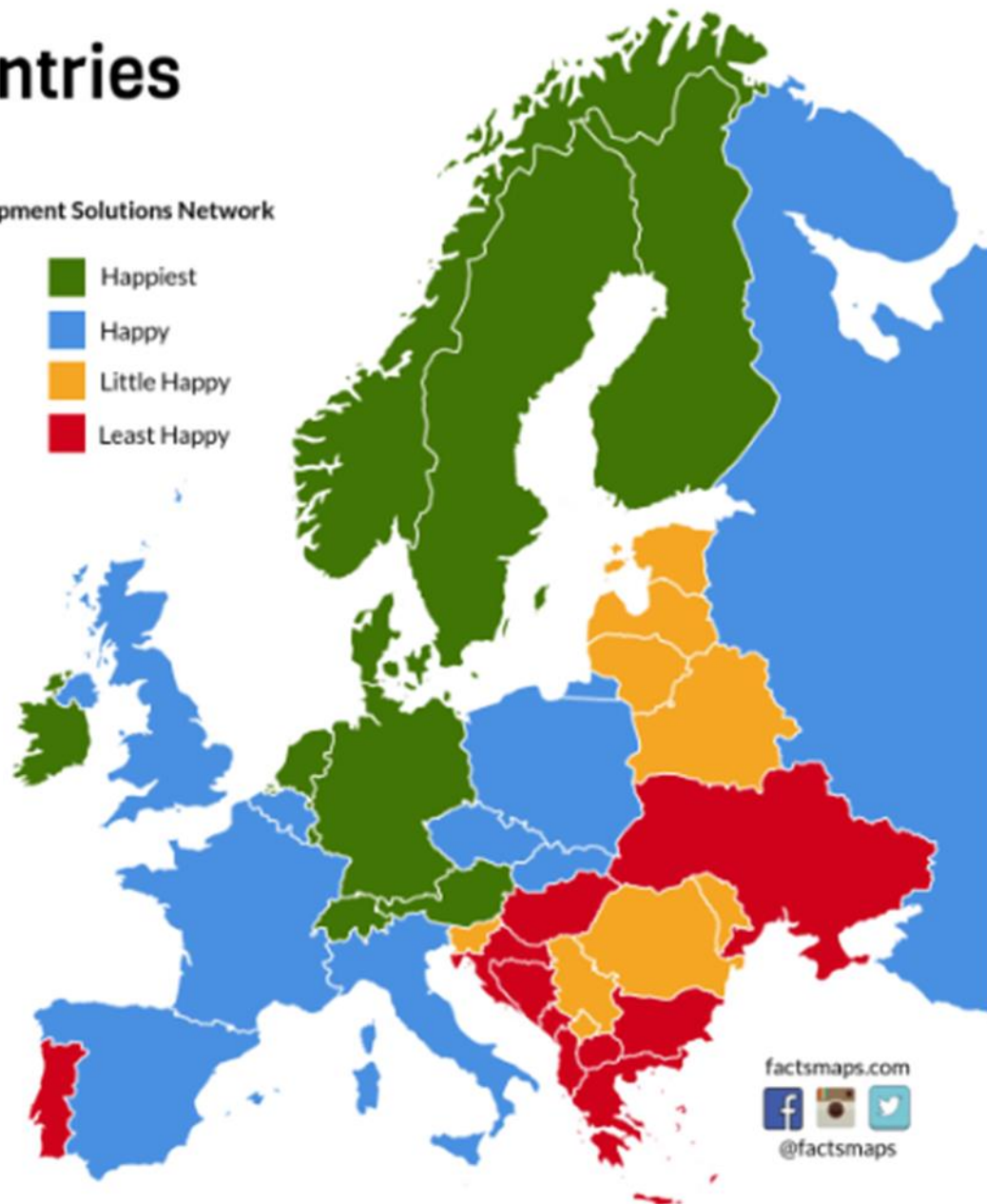
According to the United Nations Sustainable Development Solutions Network

The complex report measures well-being according to freedom to make life choices, corruption, generosity, economy.

Denmark 7.5	Lithuania 5.9
Finland 7.5	Latvia 5.8
Iceland 7.5	Moldova 5.8
Norway 7.5	Romania 5.8
Switzerland 7.5	Slovenia 5.8
Netherlands 7.4	Belarus 5.7
Sweden 7.3	Cyprus 5.6
Austria 7.0	Estonia 5.6
Germany 7.0	Serbia 5.4
Ireland 7.0	Croatia 5.3
Belgium 6.9	Hungary 5.3
Luxembourg 6.9	Kosovo 5.3
UK 6.7	Greece 5.2
Czech Rep. 6.6	Macedonia 5.2
Malta 6.5	Montenegro 5.2
France 6.4	Portugal 5.2
Spain 6.4	Bosnia Herz. 5.1
Slovakia 6.1	Bulgaria 4.7
Italy 6.0	Albania 4.6
Poland 6.0	Ukraine 4.1
Russia 6.0	

Source: worldhappiness.report

factsmaps.com
@factsmaps

The happiest countries in Europe (2017) – click to enlarge

Nederlandse kinderen zijn de gelukkigste ter wereld

Verdieping?

- Platform 'Naar inclusiever onderwijs': jaarlijkse conferenties en andere activiteiten (www.naarinclusieveronderwijs.nl)
- AVS: leergang Passend Onderwijs
- NCOJ/AVS: leergang 'Leiding geven aan inclusie' (vanaf 1-8-2023)
- NCOJ/AVS: studiereizen
- NCOJ: projecten samenwerking regulier en speciaal onderwijs
-